

ปรัชญาฮัจญ์

[ไทย]

بعض العبر من مناسك الحج

[باللغة النابلسية]

مستلن ماحممة

مزلن محمد

ตรวจทาน: ซุฟอัม อุษมาน

مراجعة: صافي عثمان

สำนักงานความร่วมมือเพื่อการเผยแพร่และสอนอิสลาม อัร-ร็อบวะฮ์ กรุงริยาด

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

1428 – 2007

ปรัชญาฮัจญ์

บทความนี้ได้นำเสนอมุมมองบางประการว่าด้วยภาพรวมของการประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งในแต่ละส่วนของการบำเพ็ญศาสนกิจนี้แฝงไว้ด้วยบทเรียนอันทรงคุณค่าแก่นุชช และส่งผลในเชิงบวกแก่ผู้ที่สามารถตั้งเอามาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ฮัจญ์ คือ การรวมตัวของมนุษยชาติที่มีขนาดใหญ่ที่สุดที่สามารถรวบรวมประชาคมโลกที่ก้าวพ้นพรมแดนแห่งชาติพันธุ์ ภาษาและวัฒนธรรม มุสลิมทุกคนต้องประกอบพิธีฮัจญ์แม้ครั้งเดียวในชีวิต หากมีความสามารถ ฮัจญ์คือเทศกาลประจำปีระดับนานาชาติที่เชิญชวนและเรียกร้องมนุษยชาติให้หวนรำลึกและฟื้นฟูบรรยากาศแห่งอิมาน การตักวา การยึดมั่นในคำสอน การฝึกฝนความเป็นน้ำหนึ่งเดียว รับทราบ ศึกษา และร่วมแก้ไขวิกฤติปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพและศักดิ์ศรีของอิสลามและมุสลิม มุสลิมทุกคนจึงใฝ่ฝันที่จะประกอบพิธีฮัจญ์และมีใจที่ผูกพันกับบัยตุลลอฮ์ทุกอณูชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับฮัจญ์มับบรूर ที่ไม่มีผลตอบแทนใดๆ ที่คู่ควรเว้นแต่สรรงสรรค์ของอัลลอฮ์เท่านั้น

ฮัจญ์มับบรूरจึงแฝงด้วยปรัชญาอันมากมาย ส่วนหนึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ฮัจญ์คือสัญลักษณ์ความเป็นเอกภาพ

เอกภาพด้านการศรัทธา ซึ่งผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ต้องมีจิตใจที่บริสุทธิ์เพียงเพื่ออัลลอฮ์และมุ่งมั่นสืบสานจริยวัตรของนบีมุฮัมมัด(ขอความสันติสุขจงมีแต่ท่าน) เท่านั้น

เอกภาพด้านการปฏิบัติ ซึ่งผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและเงื่อนไขต่างๆ ของฮัจญ์ด้วยรูปแบบที่เหมือนกัน ในช่วงเวลาอันเดียวกัน ณ สถานที่แห่งเดียวกัน ลักษณะการแต่งกายที่เหมือนกัน ภายใต้การนำแห่งต้นแบบของผู้นำคนเดียวกันคือนบีมุฮัมมัด(ขอความสันติสุขจงมีแต่ท่าน) โดยผ่านการอรรถาธิบายของนักวิชาการมุสลิมที่ได้รับการยอมรับ

2. ฮัจญ์คือภาพสะท้อนแห่งศาสนสากลของอิสลาม

การก่อร่างสร้างประชาคมแห่งอิสลามได้เริ่มต้นด้วยบรรยากาศแห่งสากล ดังจะเห็นได้จากบรรดาเศาะหาบะฮ์รุ่นแรกที่เป็นเสาหลักแห่งการเผยแผ่อิสลามซึ่งประกอบด้วยอะบูบักร์ที่มาจากตระกูลกูเรซฮาหรับ ศุฮัยบจากกรุงโรม บิลาลทาสผู้เสียสละจากอะบิสซิเนีย ซัลมานผู้ตั้งต้นแสวงหาสัจธรรมจากเปอร์เซีย ตลอดจน

ชาวอาหรับที่คลังไคล์และยึดมั่นในเผ่าพันธุ์วงศ์ตระกูล อิสลามสามารถผนวกรวมผู้คนเหล่านั้นให้อยู่ภายใต้ร่มเงาแห่งอิสลาม และเลื่อมใสศรัทธาคำสอนของนบีมุฮัมมัด(ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน) ที่กล่าวไว้ความว่า “ท่านทั้งหลาย จงเป็นบ่าวของอัลลอฮ์อันที่พี่น้องกันเกิด”(บุคอรีและมุสลิม)

คลื่นมหาชนที่หลั่งไหลมาจากทั่วทุกสารทิศที่กำลังเกาะวาทะพรอบๆ บัยตุลลอฮ์ ทำให้เรานึกถึงดาวเคราะห์ต่างๆ ในระบบสุริยจักรวาลซึ่งล้วนเป็นบริวารที่โคจรรอบดวงอาทิตย์ ในขณะที่ดวงอาทิตย์ก็เป็นเพียงดาวเคราะห์เพียงดวงหนึ่งในระบบแกแล็กซีอันกว้างไพศาลที่ต้องโคจรตามระบบที่ถูกกำหนดไว้ เช่นเดียวกันกับมนุษย์บนโลกนี้ ที่ต้องโคจรตามระบบบัยตุลลอฮ์ ไม่ว่าจะขณะเกาะวาทะหรือขณะดำรงละหมาดที่มุสลิมทั่วโลกต่างผินหน้าไปยังบัยตุลลอฮ์เป็นประจำอย่างน้อย 5 ครั้งต่อวัน ในขณะที่บัยตุลลอฮ์ก็เป็นเพียงสัญลักษณ์หนึ่งที่แสดงถึงความอบอุ่นและศิโรราบภายใต้อำนาจของอัลลอฮ์ผู้บริหารสากลจักรวาล

3. ฮัจญ์คือการปฏิเสธความเหลื่อมล้ำและวรรณะของมนุษย์

อิสลามปฏิเสธระบบที่วางมนุษย์บนขั้นบันไดของชนชั้นวรรณะ อิสลามสอนว่าทุกคนไม่มีสิทธิวางก้ามแสดงตนเหนือคนอื่นเนื่องจากความแตกต่างด้านชาติพันธุ์หรือสีผิว ไม่มีความเหลื่อมล้ำระหว่างยากกับมหาเศรษฐี ชนผิวขาวกับชนผิวดำ นายหรือบ่าวไพร่ เจ้าหน้าที่หรือประชากรชาฎร์ ทุกคนจะอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกันหมด เมื่อผู้ประกอบพิธีฮัจญ์เริ่มตั้งใจอิหฺรอมที่มีก๊อต (Miqat หมายถึง จุดพรมแดนที่ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ต้องตั้งใจและปฏิบัติตามเงื่อนไขของฮัจญ์) โดยการห่มกายด้วยผ้าขาวสองผืน ซึ่งเปรียบเสมือนแม่น้ำลำคลองจำนวนล้านๆ สายที่ไหลบรรจบเข้าสู่มหาสมุทรซึ่งกลายเป็นน้ำทะเลที่มีลักษณะเดียวกันหมด ฉะนั้นฉนั้น ผู้คนที่หลั่งไหลมาจากทั่วทุกสารทิศเป็นจำนวนล้านๆ คน ก็จะกลายเป็นน้ำหนึ่งเดียวกันเมื่อเข้ามาบรรจบ ณ มีก๊อต (Miqat) เพื่อหลอมรวมเข้าสู่มหาสมุทรแห่งกระบวนการฮัจญ์อย่างพร้อมเพรียงกัน

ทุกคนไม่มีสิทธิแอบอ้างความเป็นอภิสิทธิชน เว้นแต่ด้วยการตักวา(การยำเกรงต่อพระเจ้า)เท่านั้น

4. ฮัจญ์คือโอกาสให้มุสลิมหวนรำลึกประวัติศาสตร์ความยิ่งใหญ่ของอิสลาม

ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์จะได้ประจักษ์ด้วยสายตาถึงแหล่งกำเนิดของอาทิติย์อูทัยแห่งทางนำและวัศมีอิสลามที่ได้เจิดจรัสทั่วสากล ซึ่งจุดประกายโดยนบีมุฮัมมัด(ขอความสันติสุขจงมีแด่ท่าน) ได้สัมผัสร่องรอยการเสียดลของบรรดาเศาะหาบะฮ์(เหล่าสาวก) ตลอดจนหวนรำลึกการเสียดลที่ยิ่งใหญ่ของสามพ่อแม่ลูก (นบีอิบรอฮีม นบีอิสมาอีลและฮาญีร์)ซึ่งกลายเป็นต้นตำรับของการประกอบพิธีฮัจญ์ที่มีการสืบสานมาโดย

อนุชนรุ่นหลังเป็นเวลานับพันๆ ปี และจะยังคงอยู่จวบจนสิ้นฟ้าแผ่นดิน บรรดาสุญญาสามารถอ่านตำราเล่มใหญ่นี้ด้วยการพิจารณาวิเคราะห์จากสถานที่จริง เพื่อนำเป็นบทเรียน เต็มเต็มกำลังใจและข้อเตือนสติตลอดไป

5. ฮัจญ์ คือ กระบวนการพัฒนาจิตวิญญาณและขัดเกลาจิตใจ

ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ได้รับโอกาสพัฒนาและขัดเกลาจิตใจให้สูงส่ง ตัดขาดจากความโกลาหลของโลก ดุนยา พวกเขาสวมใส่ผ้า 2 ผืนที่ไม่มีการเย็บถักปักรอย ไม่สามารถแม้กระทั่งใส่น้ำหอม หรือร่วมหลับนอนกับภรรยาของตนเอง ผู้ที่กำลังประกอบพิธีฮัจญ์นั้น พวกเขากำลังสลัดทิ้งการใช้ชีวิตอย่างปกติ ผู้การเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ที่สำรวม หัวใจที่ยำเกรง ลึนที่หมั่นเปล่งเสียงตัลบียะฮ์ ดุอา ซิกิร อ่านอัลกุรอาน เพื่อป่าวประกาศถึงความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ มีจิตใจที่สำรวมและสำนึกในความผิดพลาดของตนเอง

บรรยากาศของผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ที่กำลังระอีย์ระหว่างเขาเศาะฟาและเขามัรวะฮ์จำนวน 7 รอบนั้น เป็นการเสียมสอนให้มุสลิมตระหนักว่า ในโลกแห่งความเป็นจริง หากมุสลิมเดินบนเส้นทางอันเที่ยงตรงควบคู่กับการยึดมั่นธำรงนำที่ถูกต้องแล้ว มุสลิมจะก้าวสู่หลักชัยและไม่มีวันหลงทางเป็นอันขาด

เส้นทางอันเที่ยงตรงสำหรับมนุษยชาติคืออิสลาม ในขณะที่ธำรงนำที่ได้รับการประกันความถูกต้องคืออัลกุรอานและสุนนะฮ์ ที่ผ่านการอรรถาธิบายจากบรรดานักวิชาการมุสลิมที่ได้รับการยอมรับ

6. ฮัจญ์ คือ การสัจจรสู่ถนนแห่งอาคิเราะฮ์

ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ต้องออกจากบ้านเกิดเมืองนอนซึ่งจำต้องห่างเหินกับครอบครัว พี่น้องเพื่อนและบ้านเกิด เปรียบเสมือนผู้ที่พราวจากโลกดุนยา ซึ่งต้องสูญเสียทุกอย่างแม้แต่คนรัก ในขณะที่การอาบน้ำ หรือการอาบน้ำละหมาดและการห่มกายด้วยผ้า 2 ผืน ก็เปรียบเสมือนการห่อหุ้มศพของผู้เสียชีวิตที่ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ต้องดำเนินการให้แก่ตนเองก่อนที่จะให้คนอื่นดำเนินการแทนในลักษณะเช่นนี้เมื่อสิ้นชีวิตไป

การรุกฟที่อะเราะซะฮ์ที่ควบคู่กับการรำลึกและดุอาต่อเอกอัลลอฮ์ ก็เสมือนสภาพของมนุษย์ที่ถูกฟื้นคืนชีพในวันกิยามะฮ์ที่ทุกคนกลับไปหาสู่อัลลอฮ์โดยอาศัยเสบียงแห่งศักวาและอีมานเท่านั้น มุสลิมได้รับการฝึกฝนให้ยอมรับสภาพของการกลับมาหาสู่อัลลอฮ์ในขณะที่เขายังมีชีวิตอยู่ ก่อนที่เขาจะกลับสู่อัลลอฮ์อย่างแท้จริงเมื่อสิ้นชีวิตแล้ว

ช่วงเป็นบรรยากาศที่มีความหมายอันลึกซึ้งที่สามารถเตือนสติแก่ผู้มีปัญญาทั้งหลาย

7. ฮัจญ์คือเวทีภาคปฏิบัติจรรยาบรรณอันสูงส่ง

ตลอดระยะเวลาของการทำฮัจญ์ ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ต้องฝึกฝนให้อยู่ในระเบียบวินัย รู้จักควบคุมอารมณ์ เชื้อพึงผู้นำผู้ทรงคุณธรรม บากบั่นต่อสู้กับความยากลำบากและความเหน็ดเหนื่อยล้าด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ทักทายผู้คนด้วยสลาม ให้อาหาร ใช้น้ำจากที่สุภาพอ่อนโยน การมีมารยาทอันสูงส่ง และยับยั้งอารมณ์ตนเองมิให้พลาดพลั้งกระทำการสิ่งต้องห้ามและสิ่งอบายมุขต่างๆ โดยเฉพาะการร่วมหลับนอนกับภรรยาและสิ่งที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศการกระทำอบายมุข และการทะเลาะเบาะแว้ง ตลอดจนหมั่นกระทำความดีทั้งหลาย ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของฮัจญ์มับูรฺ เพื่อนำไปปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตยามกลับสู่มาตุภูมิต่อไป

8. ฮัจญ์คือการประยุกต์ใช้ศาสน์แห่งสันติภาพ

ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์คือผู้ใฝ่สันติ เขาไม่สามารถสร้างความเดือดร้อนใดๆไม่ว่าต่อตนเอง ผู้อื่น สิ่งแวดล้อมรอบข้าง เหล่าสิ่งสรรพสัตว์แม้กระทั่งกิ่งก้านหรือใบไม้เล็กๆ ก็ตาม ช่วงเวลาการทำฮัจญ์คือช่วงเวลาแห่งสันติ ในขณะที่มักกะฮ์คือดินแดนและอาณาบริเวณที่สันติสุข ดังนั้นผู้ประกอบพิธีฮัจญ์จึงซึมซาบบรรยากาศของสันติภาพทั้งเงื่อนไขแห่งเวลาและสถานที่ เพื่อฝึกฝนให้มุสลิมสร้างความคุ้นเคยในภาคปฏิบัติสู่การประยุกต์ใช้วิถีแห่งสันติในชีวิตจริงต่อไป

สิ่งเหล่านี้คือส่วนหนึ่งของปรัชญาฮัจญ์มับูรฺ ที่ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ต้องศึกษาเรียนรู้และให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง รู้จักประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเมื่อกลับสู่มาตุภูมิ หากไม่แล้วฮัจญ์ก็เป็นเพียงทัศนจักรราคาแพงที่มีการเก็บออมและลงทุนทั้งชีวิต แต่ไม่สามารถเกิดดอกออกผลในชีวิตจริง สังคมมุสลิมก็ตกในวังวนแห่งการบูชาพิธีกรรมและเทศกาลที่ไม่มีผลต่อกระบวนการพัฒนาเลย วัลลอฮู อะอูลัม.